

บอกกล่าว ข่าวกฎหมาย

วิญญู เชื้อพันธุ์

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญอัตโนมัติ

ด้วยปัจจุบันในกรุงเทพมหานคร รวมตลอดจน จังหวัดหัวเมืองใหญ่ มีธุรกิจประเภทหนึ่ง เกิดขึ้นอยู่อย่างดาษดื่นทั่วไปคือ ตู้น้ำหยอดเหรียญ เมื่อธุรกิจประเภทนี้ ประสบความสำเร็จ มีการขยายตัวอย่างแพร่หลายมาก สังคมผู้บริโภคตั้งคำถามถึงมาตรฐาน คุณภาพ ความปลอดภัยตลอดจนหน่วยงานใดของภาครัฐต้องเข้ามาควบคุมกำกับ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบกับหลักที่ว่า ภาครัฐสามารถควบคุมประชาชนได้ต้องมีกฎหมายให้อำนาจ จึงกระทำได้ เรียกเป็นการทั่วไปว่า “หลักนิติรัฐ” ดังนั้น หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งของรัฐจะเข้าไปควบคุมกำกับได้ ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะและการทำงานของตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญอัตโนมัติพบว่า มีส่วนประกอบที่ใช้พิจารณาปรับกับบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันได้สองฉบับคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 สำหรับส่วนของตัวอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้เป็นแหล่งผลิตน้ำดื่ม และอีกฉบับหนึ่งคือ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 สำหรับส่วนของน้ำดื่มที่ออกจากเครื่อง ตกใส่ภาชนะที่ผู้หยอดเหรียญนำมารองรับ

น้ำดื่มจัดเป็นอาหารตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้น น้ำดื่มที่ออกจากเครื่องตู้น้ำหยอดเหรียญหรือที่ประกาศกระทรวงสาธารณสุขใช้คำกว้างให้ครอบคลุมทุกกรณีโดยการใช้คำว่า “ตู้น้ำดื่ม

จ่ายอัตโนมัติ” ซึ่งหมายถึง ผลัดกันสำหรับติดตั้งกับท่อจ่ายน้ำเพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำให้สะอาดมีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัยในการบริโภค สำหรับจำหน่ายน้ำบริโภคดังกล่าวให้ผู้บริโภคโดยผ่านเครื่องอัตโนมัติ จึงมีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 362) พ.ศ. 2556 เรื่อง น้ำบริโภคจากตู้น้ำดื่มอัตโนมัติ ลงวันที่ 17 กันยายน 2556 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาลงวันที่ 16 ตุลาคม 2556 โดยกำหนดมาตรฐานว่าต้องมีคุณภาพหรือมาตรฐานเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท วัตถุประสงค์เพื่อให้มีการควบคุมมาตรฐานคุณภาพเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค และเมื่อตรวจสอบประกาศกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐาน เรื่อง น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท พบว่ามีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันคือ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 61 (พ.ศ. 2524) เรื่อง น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ลงวันที่ 7 กันยายน 2524 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2534) เรื่อง น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2534 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท (ฉบับที่ 6) ลงวันที่ 23 เมษายน 2553 รวมความสรุปได้ว่า น้ำดื่มที่ออกจากตู้น้ำดื่มอัตโนมัติต้องคุณภาพมาตรฐาน เป็นดังนี้

- (1) คุณสมบัติทางฟิสิกส์
- (ก) สี ต้องไม่เกิน 20 ฮาเซนยูนิต
 - (ข) กลิ่น ต้องไม่มีกลิ่น แต่ไม่รวมถึงกลิ่นคลอรีน
 - (ค) ความขุ่น ต้องไม่เกิน 5.0 ซิลิกาสเกล
 - (ง) ค่าความเป็นกรด-ด่าง ต้องอยู่ระหว่าง 6.5 ถึง 8.5
- (2) คุณสมบัติทางเคมี
- (ก) ปริมาณสารทั้งหมด (Total Solid) ไม่เกิน 500.0 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ข) ความกระด้างทั้งหมดโดยคำนวณเป็นแคลเซียมคาร์บอเนต ไม่เกิน 100.0 มิลลิกรัมต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ค) สารหนู ไม่เกิน 0.05 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ง) แบเรียม ไม่เกิน 1.0 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (จ) แคดเมียม ไม่เกิน 0.005 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ฉ) คลอไรด์โดยคำนวณเป็นคลอรีนไม่เกิน 250.0 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ช) โครเมียม ไม่เกิน 0.05 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ซ) ทองแดง ไม่เกิน 1.0 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ณ) เหล็ก ไม่เกิน 0.3 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ญ) ตะกั่ว ไม่เกิน 0.05 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ฎ) แมงกานีส ไม่เกิน 0.05 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ฏ) ปรอท ไม่เกิน 0.002 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ฐ) ไนเตรท โดยคำนวณเป็นไนโตรเจน ไม่เกิน 4.0 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ฑ) ฟีนอล ไม่เกิน 0.001 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร

- (ฒ) ซีลีเนียม ไม่เกิน 0.01 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ณ) เงิน ไม่เกิน 0.05 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ด) ซัลเฟต ไม่เกิน 250.0 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ต) สังกะสี ไม่เกิน 5.0 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ถ) ฟลูออไรด์ โดยคำนวณเป็นฟลูออรีน ไม่เกิน 0.7 มิลลิกรัมต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ท) อะลูมิเนียม ไม่เกิน 0.2 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (ธ) เอบีเอส (Alkylbenzene Sulfonate) ไม่เกิน 0.2 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
 - (น) โซดาไฟ ไม่เกิน 0.1 มิลลิกรัม ต่อน้ำบริโภค 1 ลิตร
- (3) คุณสมบัติเกี่ยวกับจุลินทรีย์
- (ก) ตรวจพบแบคทีเรียชนิดโคลิฟอร์ม น้อยกว่า 2.2 ต่อน้ำบริโภค 100 มิลลิลิตร โดยวิธี เอ็ม พี เอ็น (Most Probable Number)
 - (ข) ตรวจไม่พบแบคทีเรียชนิด อี.โคไล
 - (ค) ไม่มีจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค
- ทั้งนี้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 362) พ.ศ. 2556 เรื่อง น้ำบริโภคจากตู้น้ำดื่มอัตโนมัติ ลงวันที่ 17 กันยายน 2556 กำหนดให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป เมื่อประกาศฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาลงวันที่ 16 ตุลาคม 2556 หมายความว่าตั้งแต่วันที่ 17 ตุลาคม 2557 เป็นต้นไป น้ำดื่มที่ออกจากตู้น้ำดื่มอัตโนมัติต้องได้มาตรฐานคุณภาพผ่านเกณฑ์ทั้งสามด้านคือ คุณสมบัติทางฟิสิกส์ คุณสมบัติทางเคมี และคุณสมบัติเกี่ยวกับจุลินทรีย์ หากตกมาตรฐานข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นความผิดฐานผลิตหรือจำหน่ายอาหารผิดมาตรฐาน ฝ่าฝืนมาตรา 25(3) มีโทษตามมาตรา 60 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 50,000 บาท แต่หากความไม่ได้มาตรฐานคุณภาพดังกล่าวมากจนถึงขนาดทำให้เกิดโทษและอันตรายต่อผู้บริโภคมีความผิดฐานผลิตหรือจำหน่ายอาหารปลอม

เป็นการฝ่าฝืนมาตรา 25(2) มีโทษตามมาตรา 59 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 5,000–100,000 บาท

สำหรับตัวน้ำดื่มยี่ห้อไฮโดรเจนไดออกไซด์อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานนายกรัฐมนตรี ได้ออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ฉบับที่ 31 (พ.ศ. 2553) เรื่อง ให้น้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2553 สารสำคัญของประกาศฉบับดังกล่าวกำหนดเพิ่มเติมแตกต่างจากฉลากสินค้าอื่นคือ กำหนดให้น้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์ต้องระบุรายละเอียดดังต่อไปนี้ไว้ในฉลากด้วย ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะในการใช้ ต้องระบุรายละเอียดอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

(ก) ต้องดูความสะอาดของหัวจ่ายน้ำ

(ข) ต้องหลีกเลี่ยงการใช้บริการจากตู้จำหน่ายน้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์ที่มีลักษณะไม่ถูกสุขอนามัย

(ค) ต้องใช้ภาชนะที่สะอาดในการบรรจุน้ำ

(ง) ต้องหลีกเลี่ยงการดื่มน้ำจากตู้จำหน่ายน้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์ที่มีกลิ่นหรือรสผิดปกติ

(จ) ไม่ควรนำภาชนะที่เคยบรรจุของเหลวชนิดอื่นมาบรรจุน้ำ

(2) ระบุวัน เดือน ปี ที่เปลี่ยนไส้กรองแต่ละชนิด

(3) คำเตือน ต้องระบุว่า “ระวังอันตรายหากไม่ตรวจสอบวัน เดือน ปีที่เปลี่ยนไส้กรองและตรวจสอบคุณภาพน้ำ” ทั้งนี้ ข้อความที่เป็น “คำเตือน” ต้องใช้ตัวอักษรหนาสีแดงขนาดไม่ต่ำกว่า 1 เซนติเมตรบนพื้นสีขาว

ข้อความที่เป็นข้อเสนอแนะใน (1) การระบุข้อมูลใน (2) และคำเตือน ใน (3) ต้องแสดงไว้ที่ด้านหน้าของตู้จำหน่ายน้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์ในลักษณะคงทนถาวรที่สามารถเห็นและอ่านได้อย่างชัดเจน

ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อพิจารณามาตรฐานคุณภาพน้ำดื่มที่ได้จากตู้จำหน่ายน้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์แล้ว หากท่อน้ำของ

ตู้จำหน่ายน้ำดื่มของส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ เช่น การประปานครหลวง การประปาส่งภูมิภาค ย่อมได้มาตรฐานคุณภาพน้ำเพื่อการสาธารณสุขในระดับปลอดภัยในระดับหนึ่งมาแล้ว โอกาสผ่านคุณสมบัติทางฟิสิกส์และคุณสมบัติทางเคมีไม่ใช่เรื่องยากลำบาก ปัญหาจึงอยู่ตรงคุณสมบัติเกี่ยวกับจุลินทรีย์ เพราะหากตู้จำหน่ายน้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์ หัวจ่ายไม่มีความสะอาด ไม่ถูกสุขอนามัย ไม่เปลี่ยนไส้กรองตามกำหนด ย่อมเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรคได้ จึงเป็นเหตุผลที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานนายกรัฐมนตรี ได้ออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ควบคุมให้น้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์ ต้องมีข้อความ ข้อเสนอแนะ คำเตือนเหล่านี้ปรากฏที่ด้านหน้าของตู้จำหน่ายน้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์ในลักษณะคงทนถาวรที่สามารถเห็นและอ่านได้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

1. พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 (2522, 13 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 79. หน้า 1-28.
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 362) พ.ศ. 2556 เรื่อง น้ำบริโภคจากตู้จำหน่ายน้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์ (2556, 16 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 136 ง. หน้า 26.
3. ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 61 (พ.ศ. 2524) เรื่อง น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท (2524, 24 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 98 ตอนที่ 157. หน้า 52-56.
4. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2534) เรื่อง น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท (ฉบับที่ 2) (2534, 2 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 108 ตอนที่ 61. หน้า 3041-3042.
5. ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท (ฉบับที่ 6) (2553, 27 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนพิเศษ 67 ง. หน้า 8-9.
6. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (2522, 4 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 72. หน้า 20-47.
7. ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ฉบับที่ 31 เรื่อง ให้น้ำดื่มไฮโดรเจนไดออกไซด์เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก (2553, 8 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนพิเศษ 140 ง. หน้า 59-60.

